

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: לפופי [לכורכו בכגדים ולקושרו בחגורה רחבה] לינוקא בשבת כדי שיתעצבו אבריו, שפיר דמי ומותר.

ומקשינן: והאנן תנן: אין מעצבין את הקטן. ואיך שרית ללפפו?

ומשנינן: התם במתניתין, איירי בחומרי [חוליות] השדרה. שאם נתפרקה אחת מהן, אסור לעצבה וולהחזירה למקומה, משום דמיהזוי כבונה. ולאחר זמן איירי. אבל ביום לידתו, מותר. כדאיתא לעיל [קכט ב].

שנינו במתניתין: ואין מחזירין את השבר.

אמר רבי חנא בנגדתא [מעיר "בגדד"] אמר שמואל: הלכה מחזירין את השבר. מפני שאם ישנהנו עד לאחר השבת, יש בכך משום סכנת האבר [ריטב"א].

רבה בר בר חנה איקלע לפומבדיתא. לא על לפירקיה [לדרשה] דרב יהודה. שדריה רב יהודה לאדא דיילא [ה"דייל", הממונה בפירקא], ואמר ליה: זיל גרביה [טול בגדיו] לרבה בר בר חנה, עד שיבוא לפירקא.

אזיל אדא וגרביה לרבה בר בר חנה.

לבסוף אתא רבה בר בר חנה לפירקא, ואשכחיה לרב יהודה דקא דריש ואמר: אין מחזירין את השבר בשבת.

אמר ליה רבה בר בר חנה: הכי אמר רב חנא בנגדתא, אמר שמואל: הלכה מחזירין את השבר בשבת.

אמר ליה רב יהודה: הא רב חנא מדין הוא. והא שמואל מדין הוא. ואף על פי שהם ממקומנו, לא שמיע לי הכי משמם עד עתה.

ורק בזכותך שמענו עתה כן משמם. ואם כן, וכי לאו בדינא גרבתוך [ציויתי ליטול ממך את בגדיך] והכרחתיך לבוא הנה? והרי אילו לא באת, לא היינו זוכים לשמוע הא דאמרת משמייהו.

שנינו במתניתין: מי שנפרקה ידו ורגלו, לא יטרפם בצונן.

רב אויבא הוה יתיב קמיה דרב יוסף. שניא [נשתנתה] ליה ידיה וזזה ממקומה.

אמר ליה לרב יוסף: הכי מאי הוא לתקנה?

ואמר ליה: אסור.

והוסיף להראותו בעניני ריפוי שונים, ולשואלו על כל ענין וענין, הכי מאי?

ואמר ליה: אסור.

אדחכי, איתפח [נתרפאה] ידיה.

אמר ליה רב יוסף: מאי תיבעי לך בזה? והא תנן להדיא: מי שנפרקה ידו או רגלו, לא יטרפם בצונן. אבל רוחץ אותם כדרכו, ואם נתרפא נתרפא.

אמר ליה רב אויבא: וכי לא תנן עוד בהאי מתניתין, "אין מחזירין את השבר", ואפילו הכי אמר רב חנא בנגדתא אמר שמואל: הלכה מחזירין את השבר? אלמא, לית הלכתא כהאי מתניתין.

אמר ליה רב יוסף: כולחו דיני דמתניתין בחדא מחתא מחתינהו [באריגה אחת אתה אורגם]?

והא לאו הא בהא תליא. אלא היכא דאיתמר דאין הלכתא כמתניתין, אתמר. והיכא דלא

וכן הוא עושה בערב פסח בירושלים, שחל להיות בשבת. שאם לא זכר לקנות את השה לפסחו מערב שבת, מניח את טליתו אצלו [אצל המוכר], ונוטל את פסחו, ועושה עמו חשבון לאחר היום טוב.

גמרא:

שנינו במתניתין: שואל אדם מחבירו כדי יין וכדי שמן, ובלבד שלא יאמר לו "הלוני".

אמר ליה רבא בר רב חנן לאביי: מאי שנא אם אומר "השאלני", ומאי שנא "הלוני"?

אמר ליה: "השאלני" לא אתי למיכתב. כיון דשאלה היא לזמן מועט⁽⁴⁾, ואינו חושש שמא ישכחנה. אבל אם אומר לו "הלוני", אתי למיכתב. דלשון "הלוה" משמע לזמן מרובה. וכדקא קיימא לן: סתם הלוהה שלשים יום. וחושש המלוה שישכחנה, ומשום כך הוא כותבה בפנקסו.

ושוב אקשיה: והא כיון, דבחול נמי קרי להלוהה "שאלה", דהא זימנין דבעי למימר ליה לחבריה "הלוני", ואמר ליה

איתמר כן, לא איתמר. ובמי שנפרקה ידו דלא איתמר דלא כמתניתין, יש לנו לפסוק הלכתא כמתניתין.

הדרן עלך חבית

פרק שואל

מתניתין:

שואל אדם מחבירו בשבת, כדי יין וכדי שמן⁽¹⁾. ובלבד שלא יאמר לו, "הלוני אותם". משום דהלוהה, דרך המלוה לכותבה בפנקסו, כדי שלא ישכח. וחיישינן דלמא אתי למיכתב⁽²⁾. אלא יאמר לו: "השאלני". דשאלה, אין דרך כל כך לכותבה.

וכן האשה שואלת מחבירתה ככרות בשבת. ובלבד שלא תאמר לה "הלוני ככרות".

ואם המלוה אינו מאמינו ללוה, מניח הלוה את טליתו אצלו לערבון⁽³⁾, ועושה עמו את חשבון החוב לאחר השבת. אבל בשבת עצמה אסור לעשות חשבון, כדאיתא לקמן [קנ א].

לקמן על גוי. שפת אמת.

3. וכתבו הראשונים בכתובות [ז א], דאסור לקנות משכון ביום טוב. והכא מיירי שאינו משכון גמור. אלא מניחו לסמיכות דעת בעלמא. ויעוין בהתם סופר.

4. רש"י. והקשו תוספות, הא בשאלה נמי קיימא לן "סתם שאלה לי יום".

ופירשו, דבשאלה לא אתי למיכתב, משום

1. ודוקא בדבר שהוא לצורך שבת. אבל בלאו הכי, אסור בכל לשון. משום שקנין אסור בשבת. מגן אברהם סימן שז סקט"ו.

2. ולכאורה אין טעם האיסור נוהג אלא במלוה. דהוא יבוא לכתוב. וצריך לומר דאסור משום כן גם על הלוה. כדי שלא יכשל המלוה על ידו.

ולפי זה יש להתיר ללות מגוי.

אלא דלשון "חבירו", מוקמינן לה במשנה

כדרך שהוא עושה בחול. וכגון הא דשנינו בכיצה [כט ב], "המביא כדי יין ממקום למקום לא יביאם בסל ובקופה [כדרך שהוא עושה בחול], אלא מביא על כתפו".

ואם כן, הני נשי דמליין ביום טוב הצביהו [כדיהן] מיא, מאי טעמא לא משנין בשאיבת המים?

אמר ליה: משום דלא אפשר לשנות כלום בשאיבה. דהיכי ליעבדי? אם תאמר דנשי דמליין בחול מים בחצבא רבא, לימלו ביום טוב בחצבא זוטא, אין לעשות כן. דהא מפשו בחילוכא. שאם נצריכן למלאות בכדים קטנים, יצטרכו למלאות ולהוליך את המים פעמים מרובות יותר, מאשר אילו ימלאו בכדים גדולים.

ואם תאמר, דאותן נשים דמליין בחול בחצבא זוטא, לימלו ביום טוב בחצבא

"השאיילני". ובאמת היא הלואה ולא שאלה. שהרי אינו מחזיר בעין את החפץ שנטל. אלא חפץ אחר תחתיו. ולא מיקרי שאלה אלא כשהוא מחזיר אותו חפץ שנטל. ועל כן לא קפיד המלוה עילויה, ומסכים שיטול לזמן מרובה כדין הלואה. ועל כן אתי המלוה למיכתב אותה בפנקסו. ואם כן בשבת נמי, אף דקאמר ליה "השאיילני", נימא דדעתו להלואה. וניחוש דלמא אתי המלוה למיכתב אותה⁽⁵⁾.

אמר ליה אביי: בשבת, כיון דרק בלשון "השאיילני" הוא דשרוי ליה רבנן ליטול, אבל בלשון "הלויני" לא שרו ליה, מינכרא מילתא. ומתוך כך יזכר מאיסור כתיבה בשבת, ולא אתי למיכתב⁽⁶⁾.

אמר ליה רבא בר רב חנן לאביי: מכדי, אמרו רבנן: כל מיילי דיום טוב, כמה דאפשר לשנויי משנינן. כדי שלא יעשה

6. וכתב הרשב"א, דנשים שאינן מכירות בהבדל שבין לשון "הלואה" ללשון "שאלה", צריכות לומר "תן לי" וכיוצא בו, מלשונות שאינן במשמעותן הלואה.

וכן כתב הר"ן בשם תוספות, שכשאומו לו בלשון לע"ז שאין בה הבחנה בין לשון שאלה להלואה, אסור.

אולם בפסקי רי"ד כתב, דאין הדין תלוי בלשון דוקא. שהרי בין כך אין כאן לא הלואה ולא שאלה. שהרי אין פורעו מאותו המין שנטל, אלא דמים. ואין זה אלא מקח וממכר. אלא שאסרו לומר בלשון מקח, משום גזירת מקח וממכר. והעיקר שלא יהיה על דעת שיקיף לו זמן מרובה. ולהכי קרי לה התנא "שאלה". ומיהו כתב הריטב"א, דאף לדעה זו אסור לומר "הלויני על מנת לפרוע מיד". משום דלא

דמחזיר את החפץ ששאל בעין. מה שאין כן בהלואה, שאינו מחזיר אותם פירות, אלא אחרים.

ואף דהכא בין כך לא מחזיר אותם כדי יין ושמן בעין, מכל מקום כיון שמזכיר בלשון "שאלה", יזכור שאסור לכתוב.

5. והרמב"ן פירש לדרך רש"י, דמקשינן, הא בחול אי ילוה על דעת שלא להחזיר בעין, יהיה בזה דין "סתם הלואה ל' יום", אף אם יאמר לו "השאיילני". ואם כן, למה הותרה בשבת.

ומשנינן: שבת שאני, דכיון דאסרו חכמים לשון הלואה, מידע ידיע שאמר לו לשון "שאלה" בדוקא, כדי שיהיה זמנה כזמן שאלה ולא כזמן הלואה.

רבא, הא נמי אין לעשות כן. דהא קא מפשו על ידי כך במשוי.

קמח-ב וכי תימא, נשנה בכך דנפרום סודרא על פי הכד, הרי אסור לעשות כן. דאית לן למיחש, דלמא אתי לידי סחיטת הסודר מהמים.

וכי תימא, נכסוייה לחצבא בנכתמא [כיסוי], ובכך ליהוי שינוי, אין לנו לחייב בכך. משום דזימנין דמיפסק הכיסוי. ואם נצריכנו לכסות, אתי למקטריה [לקושרו]. וקשר של קיימא הוא, דאסור מדאורייתא.

הלכך לא אפשר למיעבד שינוי בשאיבת המים. ומשום כך עבדינן לה כדרך שעושים בחול.

ואמר ליה רבא בר רב חנן לאביי: תנן: לא מספקין [מוחאים כף על כף] ביום טוב, כדי להראות אבילות. ולא מטפחין על הלב ביום טוב, לאבילות. (1)

וכן לא מרקדין לשמחה ביום טוב. וטעמא מבואר בביצה, גזירה שמא יתקן כלי שיר.

ואקשיה: והא קא חזינן דעבדין אינשי מעשים אלו ביום טוב. ואמאי לא אמרינן להו ולא מידי למחות בהם?

אמר ליה אביי: ולטעמיך, יש לשאול כן נמי אהא דאמר רבא: מבוי שהוא פתוח לרשות הרבים, ועשו לו לחי להתירו בטלטול, לא

ליתבי איניש אפומא דלחייא [על פתח הלחי הגובל ברשות הרבים]. משום דדילמא מיגנדר [יתגלגל] ליה חפיץ לרשות הרבים, בתוך ד' אמות. וכיון דאין ניכר כל כך השינוי שבין המבוי לרשות הרבים, חיישינן דלמא אתי לאיתויי לחפץ זה מרשות הרבים, ויחזירו למבוי. ונמצא עובר על איסור הכנסה.

וקשיא, הא קא חזינן נשי דמותבי חצבי [מעמידות את כדיהן], ויתבן אפומא דמבואה. ואמאי לא אמרינן להו ולא מידי, דדבר זה אסור, כדרבא?

אלא, טעמא דלא מחינן בהו, היינו משום דבין כך לא תועיל המחאה. והנח להם לישראל. שמוטב שיהו שוגגין, ואל יהו מזידין.

סבור מינה רבא בר רב חנן מאביי, דהא דקאמר כן, הני מילי באיסור דרבנן. אבל באיסור דאורייתא מחינן. ולא חיישינן דלמא לא ישמעו.

ומסקינן: ולא היא. אלא לא שנא באיסור דרבנן, ולא שנא באיסור דאורייתא, כל שנהגו בו אין למחות בידם. דמוטב יהיו שוגגין ולא יהיו מזידין.

ומוכחינן: דהא תוספת דיום הכיפורים, דאורייתא היא. דיש להוסיף מחול על הקודש, ולהתחיל את התענית מעט מבעוד

אבל לא מטפחות.

לכך פירשו, דאיירי ממספקין ומטפחין לשמחה. וטעמא דכולהו משום שמא יתקן כלי שיר.

פלוג רבנן. ואי שרית ליה למימר הכי, אתא למיגז, ויאמר "הלויני" סתם.

1. רש"י. והקשו תוספות, הא אבילות אף בחול המועד אסורה. כדתנן נשים במועד מענות,